

Gemengde berichten

De tweede editie van de Cultuurindex Nederland, met cijfers over de periode 2005-2013, laat de (soms) grote verschuivingen zien die momenteel in de culturele sector gaande zijn. De artikelen in *Boekman 105* gaan hier dieper op in. De berichten zijn gemengd, de verschuivingen niet eenduidig. Met enige voorzichtigheid kunnen hier drie grote elkaar versterkende trends in worden onderscheiden.

De eerste trend betreft de infrastructuur, waarbij grote instellingen verder groeien en de middelgrote instellingen gevaar lopen. Middelgrote instellingen ontvangen minder subsidie, knippen in hun programmering en diensten, en werven om die reden ook minder eigen inkomsten. Zij zijn daardoor voor een substantieel deel van hun werkzaamheden aangewezen op de hulp van vrijwilligers. Podia, openbare bibliotheken, musea en festivals zouden niet zonder kunnen. Naast de grote en middelgrote instellingen ontwikkelt zich een steeds breder wordende stroom van zelfstandigen en (piep)kleine bedrijfjes van ten hoogste vijf personen die veel tijd moeten investeren in het vinden van fondsen en aansluiting bij de juiste netwerken. Er is aan die kant van het spectrum sprake van versplintering.

De tweede trend heeft betrekking op het aanbod. Instellingen voelen zich meer dan voorheen gedwongen op safe te spelen en laten het experiment over aan de kleine instellingen en zelfstandigen. Dat wijst op een verschraling in de aangeboden kunstvormen. Er is ook sprake van verschraling in het aantal aanbiedende instellingen. Kijkend naar de regio speelt die terugloop zich vooral af in kleine gemeenten en krimp- en anticiperregio's, zoals de provincies Friesland, Groningen en Limburg. Dat legt een

grote druk op steden als aanbieders van kunst en cultuur voor de regio. Bovendien is er sprake van een verschuiving in de belangstelling naar cultuurvormen die met familie en vrienden genoten kunnen worden, en een belevenis bieden, zoals musea, films en festivals.

De derde grote trend heeft te maken met de impact van digitalisering en het internet, met name wat betreft distributie – van tekenles tot opera, van hiphop *battle* tot literaire podcast – en marketing.

Gezien bovenstaande verschuivingen en trends wordt de culturele sector geconfronteerd met een groeiend aantal uitdagingen. Een daarvan is het voorkomen dat de brede stroom van zelfstandigen en kleine bedrijfjes zich loszingt van de gesubsidieerde infrastructuur omdat daarmee ook vormen van artistieke en sociale vernieuwing buitengesloten worden. Een andere uitdaging heeft te maken met de cijfers zelf. Juist als gevolg van toenemende verschillen tussen sectoren, tussen regio en steden, en tussen fysiek en digitaal, groeit de behoefte aan transparante en gedetailleerde cijfers en duiding om de ontwikkelingen in perspectief te kunnen zien en om daar beleid op te kunnen maken, zowel door de instellingen als door de overheden. Tegelijk met *Boekman 105* verschijnt dan ook een gratis online publicatie over de tweede editie van de Cultuurindex Nederland, *de Staat van Cultuur*, met alle kerncijfers uit de Cultuurindex tot en met 2013. ●

Auteurs

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

Hendrik Beerda [1] is strategisch merkadviseur in de cultuursector

Andries van den Broek [2] is onderzoeker bij het Sociaal en Cultureel Planbureau op het terrein van participatie, cultuur en leefomgeving

Koen van Eijck [3] is hoofd-docent en bijzonder hoogleraar Culturele Leefstijlen aan de afdeling Kunst- en Cultuurwetenschappen van de Erasmus Universiteit Rotterdam

Truus Gubbels [4] is oud-redacteur van *Boekman*, cultuursocioloog en publiciste beeldende kunst en cultuurbeleid

Jos de Haan [5] is hoofd van de onderzoeksgroep Zorg, Emancipatie en Tijdsbesteding bij het Sociaal en Cultureel Planbureau en bijzonder hoogleraar ICT, Cultuur en Kennissamenleving aan de Erasmus Universiteit Rotterdam

Ineke van Hamersveld [6] is hoofdredacteur van *Boekman*

Stephen Hodes [7] is directeur van adviesbureau LAGroup en werkzaam als onderzoeker en adviseur kunst en cultuur, stedelijke ontwikkeling, toerisme, horeca en leisure

Anneke Jenniskens [8] is werkzaam bij LAGroup als onderzoeker en adviseur kunst en cultuur

Gijsbert Kamer [9] is pop-journalist en schrijft onder andere voor *de Volkskrant*

Dimitri Lahaut [10] is project-leider Cultuurindex Nederland bij de Boekmanstichting

Gerard Marlet [11] is directeur van onderzoeksbureau Atlas voor gemeenten en verbonden aan de Utrecht School of Economics en de Rijksuniversiteit Groningen

Otilie Nieuwenhuis [12] is adviseur onderzoek & kennisdeling bij de Koninklijke Bibliotheek. Daarvoor was ze werkzaam bij TNO en deed ze onderzoek naar de creatieve industrie

André Nuchelmans [13] is redacteur van *Boekman*

Anna van Nunen [14] werkt als zzp'er in de creatieve industrie, onder andere voor Stichting Lab Vlieland en Fabriek van Onbevangenheid. Daarvoor was zij werkzaam bij TNO

Heleen Tersteeg [15] is sinds 2010 coördinator Onderzoek bij de Stichting CPNB, leidt projecten op het gebied van onderzoeksvraagstukken en duidt de effecten van de CPNB-campagnes

Martijn Verver [16] is strateeg bij Headline Interactive. Hij adviseert klanten onder andere in de culturele sector over een effectieve inzet van online marketingtools

Henk Vinken [17] is socioloog, onderzoeker en oprichter van Pyrrhula Research Consultants

Peter van der Zant [18] is bestuurskundige en oprichter-directeur van Bureau ART, een advies- en onderzoeksbureau dat zich specialiseert in kunst, cultuur, cultureel erfgoed en cultuureducatie

Inhoud

1 **Redactioneel**
Gemengde berichten
Ineke van Hamersveld

2 **Auteurs**

Artikelen

4 **Tweede editie Cultuurindex Nederland**
Kerngegevens over de culturele sector 2005-2013 per pijler en per sector
Dimitri Lahaut, Andries van den Broek en Koen van Eijck

14 **Festivals nestelen zich stevig in de cultuursector**
Stephen Hodes en Anneke Jenniskens

20 **Kassa of kaalslag?**
De veerkracht van de culturele sector
Gerard Marlet

24 **Talentontwikkeling in tijden van verschraving**
Jonge kunstenaars zoeken hun eigen weg
Peter van der Zant en Koen van Eijck

28 **Zzp'er in de creatieve industrie**
Samenwerken biedt schaalvoordeel
Otilie Nieuwenhuis en Anna van Nunen

32 **Burgers meer betrokken bij cultuur**
Dimitri Lahaut

36 **Draagvlak voor cultuur groeit**
Hendrik Beerda

42 **Beeldende kunst uit Nederland minder zichtbaar**
Henk Vinken

46 **Nieuwe dynamiek door digitalisering**
Muziek- en boekenbranche krabbelen op
André Nuchelmans en Heleen Tersteeg

52 **Volg de sporen van je publiek**
Sociale media zijn goudmijn voor cultuurmarketing
Martijn Verver

56 **Halverwege de toekomst**
Welke van de vroegere cultuurscenario's ontvouwen zich?
Andries van den Broek en Jos de Haan

Dossier

Publicaties over het thema
zie www.boekman.nl

Boekbesprekingen

60 Gijsbert Kamer over
Gareth Murphy
Cowboys and indies: the epic history of the record industry

61 Ineke van Hamersveld over
Henk Vinken
Cultuur in Noord-Brabant: een benchmark

62 Truus Gubbels over
Olav Velthuis en Stefano Baia Curioni (eds.)
Cosmopolitan canvases: the globalization of markets for contemporary art
